

Sámepolitihkalaš prográmma

2025-2029

Sisdoallu

Sisdoallu.....	1
Álggahus	2
Nannoseabbo ja eanet searvvaheaddji servodat.....	2
Duohtavuohta ja soabaheapmi	2
Demokratiija	3
Čálgu	4
Čálgu ja almmolaš hálddašeapmi	4
Mánáidgárdi, skuvla ja bajásšaddan.....	5
Dearvvašvuohta ja fuolahus	7
Dutkan ja oahppu	8
Sihkarvuohta ja johtalus	10
Juoga mainna sáhhtá eallit	11
Bargu ja ealáhus	11
Eanandoallu	12
Mátkealáhus	14
Guolásteapmi	15
Boazodoallu.....	17
Juoga man ovddas eallit	18
Giella.....	18
Kultuvra	19
Orrunmokta ja loaktin.....	21
Máilbmi mas eallit	23
Dálkkádat ja luondu	23
Riikkaidgaskasaččat.....	25

Álggahus

Nannoseabbo ja eanet searvvaheaddji servodat

Bargiiddbellodat lea bellodat mii gullá buohkaide. Mii bargat nannoseabbo ja eanet searvvaheaddji servodaga ovddas, mii lea nannosit vuodđuduvvon min sosiálademokrátalaš árvvuide: friddjavuhtii, dásseárvui ja solidaritehtii.

Mii rahčat sámi álbmoga vuoigatvuodaid ovddas ja ovddidit iežamet rievtti identitehtii, gillii, kultuvrii ja iešmearrideapmái. Min ulbmil lea oažžut ceavzilis servodaga gos buohkat galget eallit friddja eallima, beroškeahhtá gos sii orrot, makkár duogáš sis lea dahje makkár seksualitehtain sii identifiserejit iežaset.

Mii galgat háhkat buriid bargosajiid ja ássanmovtta sámi guovlluin, nannet giella-, kultur- ja oahpahusbarggu, ja mii galgat ovddidit báikkálaš árvoháhkama. Seammás mii galgat fuolahit luonddu ja árbevirolaš ealáhusaid, sámi árbevieruid vuodul luondduriggodagaid árvvusatnima dáfus ja min geatnegasvuoda boahttevaš buolvvaide.

Sámedikkis mii galgat leat nana politihkalaš aktevera mii ovttasbargá nationála eiseválddiiguin sihkarastin dihte sámi vuoigatvuodaid álbmotrievtti vuodul. Seammás áigut mii bargat sámi gielaide, kultuvrraid ja árbevieruid seailuheami ja viidáset ovddideami ovdii, nu ahte buohkat sáhttet eallit rabas ja searvvaheaddji servodagas gos dovdet iežaset ruovttus.

Dál go leat stuorra máilmmiviidosas, nationála ja báikkálaš hástalusat, de fertet mii hukset servodaga gos buohkain leat oadjebasvuolta ja seammalágan vejolašvuodát. Oadjebas ekonomalaš stivrejumi, nannosit čálgofálaldagaid ja ulbmillaš dálkkádatdoaimbajuid bokte ovddidit politihka mii buvttášii ceavzilis boahteáiggi servodagaid.

Duohtavuolta ja soabaheapmi

Norga lea servodat mii eanas muddui lea huksejuvvon luohtámuša ala. Muhto luohtámuša ii sáhte gáibidit iige dat galgga adnojuvvot diehttelassan - dan ferte hukset ja ánsšášit. Dáruiduhttinpolitihka mii čadahuvvui sámiid ja eará nationála minortehaid ektui, lea váikkuhan duodalaš giella-, kultuvra- ja identitehtamassimii. Ollugat vásihit ain vealaheami, ovdagáttuid ja cielaheami.

Duohtavuoda- ja seanadankommišuvdna lea dahkan deatalaš barggu guorahallat dáruiduhttinpolitihka váikkuhusaid sámiide, kvenaide/norggasuopmelaččaide ja vuovdesuopmelaččaide. Kommišuvnna raportta meannudeapmi Stuorradikkis ja Sámedikkis lea deatalaš vuolggasadji soabadanproseassaide. Dát lea dakkár bargu maid mii háliidit nannosit čalmmustahttit.

Boahttevaš jagiid okta min deháleamos bargguin álbmotválljen ovddasteddjiin, lea bargat dainna maid mii leat oahppan ja gávdnat konkrehta čovdosiid ja doaibmabijuid. Ulbmil lea oččodit dakkár servodaga gos boahte buolvvat sáhttet čevllohallat iežaset gielain, kultuvrrain ja identitehtain - ležžet sii sápmelaččat, kvenat/norggasuopmelaččat dahje vuovdesuopmelaččat.

Soabahanbarggus lea mearrideaddjin dat ahte mii hukset luohttámuša stuorraservodaga ja sámiid ja eará nationála minoritehtaid gaskii. Dat gáibida maidái ahte mii sápmelaččaid ja eará guoskevaš joavkkuid gaskkas nannet luohttámuša almmolaš eiseválddiide. Soabahanbargu ferte buktit bohtosiid mat leat oadjebasvuoda, vejolašvuodaid ja searvevuoda vuodđun - buohkaide.

Demokratiija

Ambišuvdna:

Nannoseabbo ja eanet searvvaheadji sámi servodat, mii lea nannosit vuodđuduvvon min sosiálademokrátalaš árvvuide: friddjavuhtii, dásseárvui ja solidaritehtii.

Prinsihppa:

Sámedikkis lea guovddáš rolla sihkkarastit ahte sámi jienat gullojit bures sihke sámi ja dáža demokratiijas. Buriid demokratiijaid mearkkašupmi šaddá vel čielgaseabbon dakkár áiggis gos ollu demokratiijat birra máilmmi leat deattu vuolde.

Bargiiddbellodahkii lea deatalaš ahte min servodatmodealla, vuodđuduvvon sosiálademokrátalaš árvvuide, maidái boahteáiggis galgá leat nanus Sámis, Norggas ja min riikkaidgaskasaš ovttasbargoguimmiin. Mii, sámi searvevuoda ovddasteaddjit, váldit iežamet oasi dán ovddasvástádusas.

Bargiiddbellodat áigu:

- Váldit aktiivvalaš ja njunuš rolla dáistaleamis buotlágan rasismma ja vealaheami vuostá.
- Fuolahit iežamet geatnegasvuodaid álgoálbmogiid ja nationála unnitloguid ektui, ja bargat dan ala ahte sii besset ovddidit iežaset identitehta, kultuvrra ja giela Norggas
- Lágidit nu, ahte buot oahppit ožžot fáladaga galledit dakkár báikkiid, mat veahkehit oahpahit demokratiija, ráfibarggu ja olmmošvuoigatvuodaid birra.
- Ovddidit báikkálaš demokratiija ja nuoraid mielváikkuheami dakko bokte ahte addit nuoraide stuorát váikkuhanfámu mearrádusaide mat váikkuhit sin báikkálašservodagaide, ja sihkkarastit ahte nuorat ožžot čielga jiena nationála politihkalaš proseassain, maidái Sámedikkis.
- Bargat dan ala ahte Sámediggi oažžu doarvái resurssaid vai sáhtta fuolahit rolla leat nana álbmotválljen orgánan.

- Čielggadit válgabiirriid ja Sámedikki váлгаortnega.
- Láhkanannet vuoigatvuoda oažžut virgelobi Sámi álbmotbeaivvi čalmmustahttima oktavuodas guovvamánu 6.b.

Čálgu

Čálgu ja almmolaš hálddašeapmi

Ambišuvdna:

Buohkain Norggas galget leat vejolašvuodat oažžut oadjebas ja dásseárvosaš čálgobálvalusaid mat doahttalit sámi gielaide, kultuvrraid ja vuoigatvuodaid.

Prinsihppa:

Demográfalaš rievdamat ja váilevaš sámi giella- ja kulturgelbbolašvuohta hástalit čálgobálvalusaid kvalitehta Norggas ja Sámis. Lea áibbas dehálaš ahte almmolaš hálddašeamis lea máhttu sámi gielaide ja kultuvrraid birra vai sáhtta fállat buoriid, heivehuvvon bálvalusaid buohkaide.

Bargiidbellodat áigu bargat dan ala ahte čavget váilevaš doibmiibidjama mearriduvvon vuoigatvuodaid ja duohta čađaheami gaskka. Sámi kultuvrras ja árbevieruin leat mávssolaš čovdosat fállat olles riikii, ja mii háliidit daid geavahit hálddašeami nannemii.

Luohtámuš ja báikkálaš heiveheami leat dehálaččat jus almmolaš bargit galget sáhttit dustet iešguđet dárbbuid dávgasis ja beaktilis vugiin. Dát ii dušše nanne sámi vuoigatvuodaid, muhto maidái nanne almmolaš suorggi boahteáiggi hástalusaid ektui.

Bargiidbellodat áigu:

- Nannet kultur- ja giellagelbbolašvuođa almmolaš bálvalusfálaldagaid ektui, nu ahte sápmelaččat ožžot buorebut heivehuvvon čálgobálvalusaid.
- Sihkkarastit ahte buot almmolaš bargit, geat dan dárbbasit barggustaset, erenoamážit dearvvašvuodabargit ja oahpaheaddjit, ožžot vejolašvuođa oažžut sámegieloahpahusa vai sáhttet fállat bálvalusaid sámegielaide.
- Fuolahit ahte buot almmolaš suorggi bargit ožžot dárbbaslaš oahpahusa sámegielain ja sámi kultuvrrain buoridan dihte sámi vuoigatvuodaid áddejumi ja árvvusatnima, ja buoridan dihte bálvalusaid sámi geavaheddjiide.
- Bargat dan ala ahte gustovaš lágat mat suodjalit ja ovddidit sámi vuoigatvuodaid, maidái vuoigatvuohta sámegieloahpahussii, implementerejuvvojit ollásit miehtá riikka.
- Ovddidit almmolaš bálvalusaid mat leat heivehuvvon sámi árbevirolaš ovttasbargui ja luohtámuššii dainna lágiin ahte addit stuorát heivehanmuni ja

ovddasvástádusa sidjiide geat barget báikkálaččat, nu ahte sii sáhttet heivehit bálvalusaid báikkálaš dárbbuid mielde.

- Nannet sámegiela hálddašanguovllu suohkaniid návccaid fállat bálvalusaid ja oahpahusa sámegillii go ollásit ruhtadit guovttegielalašvuoda lassigoluid, ja go sihkkarastá resurssaid, reaidduid ja sámegiela bargiid fidnema.
- Láhčit dilálašvuodaid gulahallamii gaskal sámi servodaga, hálddašeamis ja dutkama, sihkkarastin dihtii ahte sámi perspektiivvat ja árbevierut fuolahuvvojit ja árvvus adnojuvvojit buot mearridanproseassain.
- Addit Sámediggái stuorát ovddasvástádusa ja mearkkašumi almmolaš bargoadin dainna lágiin ahte ásahit eanet fidnooahppisajiid, rekrutteret lávdaduvvon bargosajiide ja nannet sámegiela bargogiellan.
- Bargat dan ala ahte sámegiela boarrásat ožžot lohkan- ja čállinveahki oassin almmolaš bálvalusfálaldagas.

Mánáidgárdi, skuvla ja bajásšaddan

Ambišuvdna:

Sámi mánáin ja nuorain galgá leat ollislaš beassan iežaset vuoigatvuodaide, almmolaš hálddašemiin mii ipmirda ja vuhtiiváldá sin giela ja kultuvrra. Buot sámi mánát ja nuorat galget oažžut vejolašvuoda fuomášit, ovddidit ja bisuhit iežaset identitehta beroškeahtta das gos sii orrot riikkas.

Prinsihppa:

Sámi mánáin ja nuorain leat vuoigatvuodát mat leat muddejuvvon Norgga lágain ja riikkaidgaskasaš konvenšuvnnain, nugo ON mánáidkonvenšuvdna. Muhto dát vuoigatvuodát eai leat doarvái oahppásat eanas oassái almmolaš hálddašeamis.

Sámi mánáid ja nuoraid vuoigatvuodaid ferte lohttet oidnosii ja oainnusmahttit, seammás go ferte nannet giella- ja kulturgelbbolašvuoda almmolaš bargiin geat barget sámi mánáiguin ja nuoraiguin. Dat lea dehálaš go galgá hukset luohttámuša gaskal almmolaš bálvalusfálldiid, sámi mánáid ja sin bearrašiid, ja dat lea dehálaš eaktu go galgá sáhttit fállat bálvalusaid ja doarjaga maid sii dárbbášit.

Jus giella ja kultuvra galgá seailut, de lea mearrideaddjin ahte mánát ja nuorat geavahit giela beaivválaččat. Danne leat mánáidgárddit ja skuvllat deataleamos arenat ovddidit ja seailuhit sámi giela ja kultuvrra. Bures gelbbolaš ja doarvái ollu oahpaheaddjit ja bargit geain lea sámi gelbbolašvuodta leat eaktun dasa ahte sámi mánáide sáhtta addit pedagogalaš fálaldat.

Jus galgá ealáskahttit sámi gielaid ja kultuvrra, de ferte dasa addit stuorát rolla mánáidgárddiin ja skuvllain. Seammás ferte láhččojuvvot dasa ahte eanebut beroštit oahppat sámi gielaid ja kultuvrra birra. Mii áigut sihkkarastit ahte buot mánát ja nuorat, sihke sápmelaččat ja earát geat eai leat sápmelaččat, besset vásihit sámi kultuvrra

positiivvalaččat ja fáttmmasteaddji vugiin duhkoraddamiid, muitalusaid ja doaimmaid bokte.

Sámi oahpponeavvut leat hui vátnásat. Bargiidbellodat áigu vuoruhit jođánis ja buriid čovdosiid oažžun dihte sadjái sámi oahpponeavvuid buot fágain. Dan mii čoavdit buoremusat go jorgalit dálá oahpponeavvuid. Fágain main lea erenoamáš deatalaš oahppat sámi áššiid ja dilálašvuodaid birra, ja main dálá oahpponeavvut eai govčča dán doarvá bures, sáhttet lassi kompendiat leat čoavddusin dan sadjái go ráhkadit áibbas ođđa oahpponeavvuid.

Bargiidbellodat áigu:

- Oainnusmahttit sámi mánáid ja nuoraid dárbbuid, ja sihkkarastit vuoigatvuodaid gillii ja kultuvrii buot sámi mánáide ja nuoraide miehtá riikka.
- Dahkat sámi historjjá, giela ja kultuvrra máhtu olámuddui buot mánáide ja nuoraide Norggas, mánáidgárddiin, vuodđoskuvllain ja joatkkaskuvllain.
- Sihkkarastit dárbbášlaš resurssaid suohkaniidda mat fáallet sámi giella- ja kulturoahpahusa, ja bargat dan ala ahte sámegiel ja sámegillii oahpahus lea olámuttos beroškeahhtá das gos orrot.
- Lasihit mánáidgárdepedagogaid ja oahpaheddjiid logu geain lea sámi giella- ja kulturgelbbolašvuohta.
- Fállat buoret ja eanet sámi oahpponeavvuid mánáide ja nuoraide, ja erenoamážit vuoruhit dáláš oahpponeavvuid jorgaleami sámegillii.
- Láhkanannet vuoigatvuoda sámi mánáidgárdefálaldahkii sámegielat bargiiguin.
- Láhkanannet vuoigatvuoda gielladeaivvademiide ohppiide geat ožžot sámegiela gáiddusoahpahusa bokte dahje geat orrot olggobealde váldosámi guovlluid.
- Buoridit diehtajuohkima ja láhčit dilálašvuodaid nu ahte šaddá álkít vuodđoskuvlla- ja joatkkaskuvlla ohppiide válljet ja čadahit oahpahusa sámegielas ja sámegillii.
- Doarjut sámegiela oalgegiellan dihto guovlluin ja nannet sámegiela nubbingiellan miehtá riikka.
- Hukset sámi gelbbolašvuoda ja fállat kulturheivehuvvon, sámegielat bálvalusaid buot dásiin sámi mánáid ja sin bearrašiid várás almmolaš bálvalusfálaldagas, nu go dearvvasvuodastašuvnnain, mánáidsuodjalusas ja bearašsuodjalusas, sihkkarastin dihtii ahte mánáid giella ja kultuvra vuhtiiváldojuvvo.
- Nannet dearvvašvuodastašuvnna ja dan rolla leat olámuttos ja fáttmmasteaddji vuosttašceahkkefálaldahkan mii ovddida fysalaš ja psyhkalaš dearvvašvuoda sámi mánáin, nuorain, áhpehemiin ja ovddasteddjiin.
- Nannet Nationála gealboguovddáža bearašsuodjalusa, mánáidsuodjalusa ja heahteguovddáža várás (NASAK) vai dat sáhtta fállat buoret rávvema ja doarjaga mánáidsuodjalussii ja eará etáhtaide mat barget sámi mánáiguin ja bearrašiiguin.

- Nannet Stáda Mánáidviesu, sámi mánáidfágalaš gelbbolašvuodain, vai sámi mánát geat leat gillán veahkaválddálašvuoda dahje illastemiid ožžot ollislaš fáldalaga mii lea heivehuvvon sin gillii ja kultuvrii.
- Nannet ovttasbarggu gaskal dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusaid, mánáidsuodjalusa ja SÁNAG, vai sámi mánát ja sin bearrašat ožžot ollislaš ja kultuvrii heivehuvvon doarjaga gáibideaddji eallindilálašvuodain.
- Nannet sámi ofelašortnega ja fállat eanet sámi kulturfáldalagaid skuvlaastoáigeortnegiin, kulturskuvllas ja Kultuvrralaš skuvlalávkkas.
- Ovddidit LHBTI-barggu sámi servodagas pedagogalaš lágidemiid bokte mánáidgárddiin ja skuvllain.

Dearvvašvuhta ja fuolahus

Ambišuvdna:

Nana, internationála dásis almmolaš dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusat, mat leat ovttáárvosaččat ja mat fuolahit buohkaid. Sámi pasieanttat, geavaheaddjit ja oapmahaččat galget oažžut bálvalusaid sámi giela ja kultuvrra vuodul.

Prinsihppa:

Máhttu sámi gielaid ja kultuvrra birra galgá leat lunddolaš oassin dearvvašvuoda- ja fuolahusbargiid gelbbolašvuodavuodus. Dearvvašvuoda- ja fuolahusbargiid rekrutteren ja bisuheapmi geain lea sámi giella- ja kulturgelbbolašvuhta lea seamma dehálaš spesialistadearvvašvuodabálvalusas go suohkanlaš bálvalusain.

Čálgoteknologiija mii ovddiduvvo nationála dásis, ferte heivehuvvot sámegielat geavaheddjiide vai sihkkarastá dásseárvosaš bálvalusaid. Dutkanvuodot máhttu sámiid dearvvašvuoda ja eallineavttuid birra, ja vel innovašuvdna čálgoteknologiijas ja bálvalusovddideamis, galget leat vuodđun dearvvašvuoda- ja fuolahusfáldalahkii mii addá sámi álbmogii gielalaš ja kultuvrraš oadjebasvuoda.

Jus mii galgat dustet boahtteáiggi hástalusaid dan dáfus go álbmot boarásmuvvá ja resurssat unnot, de fertet odđasit jurddašit dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusaid hárrái. Mii háliidit čielggadit ahte sáhtášedje go gávdnot molssaevttolaš doaibmamáallet mat buorebut fuolahit buriid ja lávdaduvvon dearvvašvuoda- ja buohcceviessobálvalusaid, ja mat sihkkarastet bálvalusaide báikkálaš ja politihkalaš stivrema.

Bargiidbellodat áigu:

- Sihkkarastit dutkan- ja ovdánahttinruđaid mainna lasiha máhtu sámi álbmoga dearvvašvuoda ja eallineavttuid birra.

- Hukset gelbbolašvuoda ja ovdánahttit suohkanlaš ja stáhtalaš dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusaid ruovttuin ja ásašusain, nu ahte daid vuodđun leat sámi gielat, kultuvrrat ja servodagat.
- Vuoruhit barggu rekrutteret ja bisuhit sámegielat bargiid, ja fállat lassi- ja joatkkaoahpu ja nuppástuhttit oahppoloana stipeandan.
- Ásahit ortnega sámi ofelaččaide geat dearvvašvuoda- ja fuolahussuorggis gaskkustit máhtu sámi gielaid, kultuvrra ja árbevieruid birra.
- Geavahit eambo johtti bálvalusaid, videokonsultašuvnnaid ja eará digitála čovdosiid mat addet eanebuidda vejolašvuoda oažžut giella- ja kulturheivehuvvon bálvalusaid.
- Heivehit ja dahkat olámuddui dearvvašvuodadieđuid, dearvvašvuoda- ja čálgoteknologiija sámi álbmogii, ja jorgalit sámegielaide.
- Ásahit birrajándora sámi nationála dulkonbálvalusa.
- Ovddidit vuosttašceahkkefálaldaga sámi árbevieruid vuodul, mii ovddida álbmotdearvvašvuoda ja mas erenoamážit deattuhuvvo mánáid ja nuoraid psyhkalaš dearvvašvuohta, iešsorbmemma eastadeapmi, ja veahkaválldi ja illasteami eastadeapmi lagaš oktavuodain.
- Viidásetovdánahttit SÁNAG ja Sámi Klinihka vai šattašii nationála álgoálbmotguovddážiin mii fállá dearvvašvuodabálvalusaid somatihkas, psyhkalaš dearvvašvuodas ja gárrenvuodas/sorjjasvuodas.
- Váldit juoigama fárrui oassin bálvalusfálaldagas sámi vuorrasiidda, mii nanne kultuvrralaš identitehta, bokta muittuid ja buorida eallinkvalitehta, erenoamážit sis geain lea demeansa.
- Lágidit eanet sámi dearvvašvuodadeaivvadeamiid Várdobáikki sámi guovddáža málle mielde.
- Addit eanet ruđaid eastadeaddji bargui ja čuovvolanprográmmaide psyhkalaš dearvvašvuoda várás Sámis.

Dutkan ja oahppu

Ambišuvdna:

Sámi gielat ja kultuvrrat galget nannejuvvot ja jotkojuvvot oahpahušvuogádaga bokte mii hukse identitehta ja ovttárvosašvuoda boahhtevaš buolvvaide. Sámi diliid dutkamis galgá leat alla kvalitehta ja das galgá leat stuorra ávki sámi álbmogii ja servodahkii.

Prinsihppa:

Dáruiduhttinpolitihka vahátváikkuhusat leat bures duodaštuvvon. Jus galgá soabadeapmi stuorraservodaga ja sámi álbmoga gaskkas, de ferte oahpahušvuogádat addit saji sámi sisdollui oahpuin, sihke sámi ja ii-sámi ohppiide ja studeanttaide.

Oahppu ja gelbbolašvuohta leat mearrideaddjin sámi gielaid ja kultuvrraid seailuheapmái ja nannemii. Bargiiddbellodat áigu ovddidit ollislaš oahpahuspolitihka mii sihke nanne sámi identitehta ja váikkuha soabadeapmái. Gelbbolašvuohta ja máhtolašvuohta sámi historjjá, giela ja kultuvrra birra ferte nannejuvvot buot dásiin.

Dutkamis sámi diliid birra oahpuid dáfus leat ollu váilevašvuođat, ja danne áigu Bargiiddbellodat bargat dan badjelii ahte sámi dutkan ja oahpahus oažžu buriid rámmaeavttuid. Dutkan ja oahppofálaldagaid ovddideapmi galgá dahkkot ovttasbarggus sámi álbmogiin, nu ahte bohtosat bohtet ávkin álbmogii ja servodahkii.

Vuoiggalaš, dásseárvosaš ja searvvaheaddji oahppovuogádaga bokte mii áigut váikkuhit dasa ahte sámi álbmot ii goassege šat vásit vealaheami, muhto bajásšaddá ja eallá iežas eallima oadjebasvuodas.

Bargiiddbellodat áigu:

- Lasihit sámegielat oahpaheddjiid ja dearvvašvuođabargiid rekrutterema ekonomalaš insentiivaid ja buoret oahppofálaldagaid bokte.
- Lasihit stipeanddaid oahpaheaddjeohppui, ja ollislaččat árvvoštallat dálá stipeandaortnegiid iskan dihte leat go dat váikkuhan dáhttojuvvon láhkái.
- Nannet sámegiela oahpahus- ja dutkangiellan Norgga universitehtain ja allaskuvllain.
- Doarjut studeantaserviid mat leat mielde seailuheamen ja nannemin sámi gielaid ja kultuvrraid.
- Ovddidit máškidis oahpahusmodeallaid neahtta- ja čoaggananvuodot ja lávdaduvvon oahppofálaldagaiguin, erenoamážit dakkár fitnuide main leat stuora rekrutterendárbbut.
- Bargat dan ovdii ahte alit oahpahus allaskuvllain ja universitehtain čalmmustahtá sámi dilálašvuođaid.
- Searvvahit árbedieđu ja luondduáddejumi oassin oahpahusas vai sáhtá seailuhit ja viidáseappot fievrredit kulturárbbi.
- Bargat dan ovdii sihkkarastime ahte Sámi dearvvašvuođadutkama guovddáš oažžu buriid rámmaeavttuid vai sáhtá buvttadit eanet dutkama.
- Váikkuhit sihkkarastime ahte Saminor 3 oažžu doarvái ruhtadeami vai dat dehálaš dearvvašvuođadutkan šaddá buorre ja ollislaš.
- Bargat dan ala ahte Norgga dutkanráði Sámi prográmma nannejuvvo ja lasihuvvo nu ahte sámi dutkan vuoruhuvvo.

Sihkarvuohta ja johtalus

Ambišuvdna:

Bargiidbellodat áigu sihkkarastit oadjebas ja beaktilis infrastruktuurra mii doarju servodatovddideami, ealáhusaid ja olbmuid árgabeaivvi, seammás go sámi vuoigatvuođat ja kulturvuđot ealáhusat árvvusadnojuvvojit.

Prinsihpat:

Beaktilis ja oadjebas vuodđostruktuvra lea dehálaš eaktun servodatovddideapmái, ealáhusaide ja olbmuid árgabeaivái. Mii oaivvildit ahte infrastruktuurra huksen ferte čadahuvvot álbmotrievtti áddejumi vuodul ja nu ahte gulahallá sámi ealáhusdoaimmaheddjiiguin, ja vuhtii váldit sin dárbbuid. Mii áigut sihkkarastit ahte servodatovdáneapmi dáhpáhuvvá dainna lágiin ahte sámi vuoigatvuođat ja kulturvuđot ealáhusat árvvusadnojuvvojit.

Infrastruktuurrahuksen lea dehálaš mátkeealáhusa ovdáneapmái, ja guovddášis dásseárvosaš dearvvašvuodafálaldagaide ja servodatlaš sihkarvuhtii. Lea maid dehálaš ahte juohkehaš galgá sáhttit orrut doppe gos háliida almmá ahte dat hehte sin sihkarvuođa dahje beassama dehálaš servodatbálvalusaide.

Go duohtandahkat oadjebas ja searvvaheaddji infrastruktuurra buohkaide, de mii ráhkadit dakkár servodaga gos buohkat sáhttet ássat doppe gos háliidit, almmá nu ahte dat čuohcá sin oadjebasvuhtii dahje dehálaš servodatbálvalusaid fidnemii. Mii jáhkkit ahte go váldá vuhtii sámi vuoigatvuođaid ja dárbbuid, de sáhttit ovddidit infrastruktuurra mii lea ceavzil, searvvaheaddji ja ávkin olles servodahkii.

Bargiidbellodat áigu:

- Sihkkarastit ahte infrastruktuurra huksen árvvusatná sámi vuoigatvuođaid ja váldá mielde sámi ealáhusdoaimmaheddjiid ja báikegottiid plánemii.
- Viggat gávdnat čovdosiid mat vuhtiiváldet vuoigatvuođalaččaid ja čuozaheavvon ealáhusaid Davvi-Norgga ruovdemáđija ja ruovdemáđija oktavuoda ovddideamis Suoma ja Norgga gaska.
- Nannet sámi guovlluin justtiisa- ja riektivuogádaga dainna lágiin ahte sihkkarastit juridihkalaš veahki fidnema ja báikkálaš sámi gelbbolašvuođa riekteásahusas.
- Buoridit suodjalusa ja gearggusvuođa go oktiiheiveha militeara hárjehallamiid boazodoaluin ja eará ealáhusaiguin, ja searvvahit boazodolliid gearggusvuođabargui sodiin ja roasuin.
- Ovddidit fysalaš ja digitála infrastruktuurra boaittobeale guovlluin, mas fokus lea luohtehahtti interneahhta- ja mobiilaoktavuohta, ja bidjat garraset gáibádusaid teleoperatevrraide sihkkarastin dihte aiddolaš gokčama.

- Hukset infrastruktuurra mas lea unnimus konflikta luonddu ja ealáhusaid ektui, dakko bokte ahte vuoruhit tuneallaid ja mearavuole kábeliid suodjalit olgoeallima, meahcceelliid, luondduvaljivuoda ja boazodoalu.
- Vuoruhit ahte odđa huksema dahkkojit guovlluin gos gávdno infrastruktuura.
- Buoridit kollektiivafálaldaga ja fievrridanoktavuodaid Sámis, ja buktit cealkámušaid Nationála fievrridanplánii, sihkkarastin dihtii ahte fievrridanfálaldat gokčá sámi servodaga dárbbuid.
- Bargat oažžut eanet ruhtadeami fylkkageainnuid váilevaš bajásdoallamii ja johtalussihkarvuodadoaimmaide.
- Bargat dan ala ahte ealáskahttit sámi boares vieruid ja riekteáddejumiid, ja ahte dat adnojit árvvus Norgga rievttis.

Juoga mainna sáhtta eallit

Bargu ja ealáhus

Ambišuvdna:

Bargu ja ealáhusat leat deatalaš geađgejuolggit sámi servodagaid birgejumái. Mii háliidit ahte min maŋisboahttit galget beassat ássat gos háliidit, gos gávdno bargu, nanu searvevuolta ja čálgoortnegat mat fuolahit buohkaid.

Prinsihppa:

Min ealáhuspolitihka vuodđun lea čálgu ja searvevuolta. Sámi servodagain galget leat sihkkaris bargosajit, vuoiggalaš beassanláhki luondduriggodagaide, ja vejolašvuolta ovdánahttit odđa ealáhusaid seammás go mii váldit vára sámi árbevieruin ja árvvuin.

Min ulbmil lea ráhkadit dakkár servodaga mas sámi gielat, kultuvrrat ja ealáhusat nannejuvvojit bálddalagaid odđaágásaš bargosajiiguin, nu ahte dat sáhttet ovttasdoaibmat boahtteáiggis. Lea dárbbaslaš ahte lea lagas ovttasbargu fágalihkadusain vai dat ollašuvvá.

Areálaid ja luondduvaljodagaid ceavzilis hálddašeapmi, ovttas dássedettolaš boraspirepolitihkain, lea mearrideaddjin sihkkarastit sihke birrasa ja eallinvuodu mii doalaha min servodagaid ealasin.

Finnmárkkuopmodat galgá hálddašuvvot nu ahte sihke árbevirolaš geavaheapmi ja odđa ealáhusat ovddiduvvojit, seammás go areálat bissot olámuttos buohkaide. Mii galgat hálddašit luonddu boahttevaš buolvvaide, mas sámi árbevierut ja kulturárvvut leat integrerejuvvon oassin barggus.

Go galgá nannet sámi servodagaid, de ferte investeret árbevirolaš ealáhusaide nugo guolástussii, boazodollui, eanadollui ja meahcásteapmái, seammás go odđa bargosajit

ásahuvvojit báikkálaš resurssaid vuodul. Dát galgá dahkkojuvvot ovttasbarggus bargoeallinorganisašuvnnaiguin, suohkaniiguin, fylkkaiguin ja eará aktevrraiguin, mas Sámedikkis lea guovddáš rolla.

Mii galgat ovddidit ovttasbarggu rastá politihkalaš, ekonomalaš ja kultuvrralaš rájáid vai báikegottit nannejuvvojit.

Buot árbevirolaš sámi ealáhusat mat seailuhit sámi gielaide ja kulturárbevieruid leat kulturguoddi ealáhusat. Bargiidbellodat deattuha danne ahte maiddá guolásteapmi, meahcásteapmi, eanadoallu, duodji, luossabivdu, lassin boazodollui, leat dakkár kulturguoddi ealáhusat main lea álgoálbmot- ja olmmošvuoigatvuodalaš suodjalus.

Báikkálaš meahccegeavaheapmi lea oassin báikkiolbmuid historjjálaš gullevašvuodas iežaset geavahanguovlluide, mii lea leamaš jotkkolaš mángga buolvva badjel. Dát lea sámi kultuvrralaš identitehta guovddáš oassi, ja dárbbášlaš sámegielaide seailuheapmái ja árbedieđuid gaskkusteapmái buolvvas buvvi.

Luondduresurssaid ceavzilis geavaheapmi vuhtiiváldá luonddu rájáid ja sihkkarastá ahte boahttevaš buolvvat maiddá sáhttet ávkástallat daid seamma resurssaid.

Bargiidbellodat áigu:

- Láhčit dili ealáhusovddideapmái, sihke árbevirolaš sámi ealáhusain nu go boazodoalus ja guolástusas, ja ođđa ceavzilis surggiin nu go teknologijias, turismmas ja kulturbuvttadeamis.
- Doarjut sámi fitnodagaid ja fitnodatálggaheddjiid ekonomalaš doaibmabijuiguin ja neavvumiin.
- Bargat dan ala ahte Innovašuvdna Norga ja eará sullasaš aktevrrat lámččet dili innovašuvdnii sihke árbevirolaš ja ođđa sámi ealáhusain.
- Gávdnojit doarjjaortnegat mat erenoamážit ovddidit nuorra sámi fitnodatálggaheddjiid.
- Álggahit Innovašuvdna Sápmi ásaheami.
- Joatkit nuppastuhttinprográmma Ovddos Guovdageainnus.

Eanandoallu

Ambišuvdna:

Eanandoallu sámi guovlluin galgá leat mohtorin ássamii, árvoháhkamii ja kultuvrra seailuheapmái, mii sihkkarastá borramušgálgvogearggusvuoda ja dorvvolašvuoda boahtteáigái.

Prinsihppa:

Mii háliidit mánggabealat ja ceavzilis eanandoalu sámi guovlluin, gos sihke smávva ja stuorra eanandoalut váikkuhit dássedis biebmobuvttadeapmái. Mii áigut ávkástallat

stuorra gilvinareálaid ja šattolaš láidomiid. Nana eanandoallu nanne ássama, ja sámi kultuvrra ja árbevieruid.

Mii háliidat Sámedikki bokte aktiivvalaččat doarjut eanadoalu kapitálalasiheamiin, politihkalaš váikkuheamiin ja lagas ovttasbargguin nationála eiseválddiiguin. Mii háliidit sihkkarastit balánssa márkanis dan bokte ahte oažžut garraset importasuddjema, eastadit buvttadanbirrasiid sentraliserema, ja sihkkarastit báikkálaš borramušbuvttadeami.

Min eanandoalloárbevierut ja smávvaskála eanandoalut leat mearrideaddjin dasa ahte bisuhit mánggabealatvuoda norgga eanandoallopolitihkas. Bargiiddbellodaga nationála eanandoallopolitihka mielde mii háliidit nannet báikkálaš buvttadeddjiid ja fuolahit ahte boaittobeale guovllut ain galget sáhttit ieža birget.

Bargiiddbellodat áigu:

- Oažžut mohtorjohtalusnjuolggadusaid mat váldet vuhtii boazodoalu ja sámi kulturdoaimmaheami, báikkálaš hálddašemi ja báikkálaš heivehandárbuid.
- Ahte mohtorjohtalusnjuolggadusat galget sihkkarastit báikkiolbmuid sámi guovlluin beassama meahccái ja árbevirolaš ávkástallanguovlluide, ja láchit dili dispensašuvdnapráksisii mii vuhtiiváldá báikkiolbmuid riekteáddejumi.
- Nannet eanadoalu infrastruktuorra sámi guovlluin mas rádju, buvttadanareálat, fievrredeapmi, geainnut ja digitála beassan leat guovddážis.
- Doarjut báikkálaš biebmobuvttadeami, viidáset reidema ja mearkagálvoovddideami, mii ovddida buktagiid báikkálaččat ja nationálalaččat.
- Lasihit birgo- ja mielkebuvttadeami sámi guovlluin ja deattuhit ceavzilvuoda ja árbevirolaš doallovugiid bisuheami.
- Lasihit boraspirenáli regulerema ovttas báikkálaš aktevrraiguin sihkkarastin dihte guohtunguovlluid.
- Addit nuoraide eambbo vejolašvuodaid háhkat eanandoalloopmodagaid, práksis- ja oahpposajiid eanandoalus vai nanne rekrutterema ja viidásetfievrreda máhtu ja kultuvrra.
- Ovttasbargat Sámedikkiin ja nationála eiseválddiiguin ovddidit váikkuhangaskaomiid mat ovddidit smávvaskála eanandoalu.
- Bargat nannet sisafievrredansuddjema mii suddje norgga biebmobuvttadeami ja eastada šaddamis deattu vuollái hálbbes sisafievrreduvvon gálvvuid geažil.
- Sihkkarastit biebmosihkarvuoda go doarju báikkálaš ja ceavzilis biebmobuvttadeami, unnida sisafievrredandárbbu ja sihkkarastá ahte lea doarvái gearggusvuolta boahtteáiggi kriissaide.
- Nannet davvinorgalaš eanandoalu meierijaid ja njuovahagaid vuodu gearggusvuoda várás.

Mátkeeláhus

Ambišuvdna:

Sámi guovllut galget leat mátkebáikin ceavzilis turismii mii ovddida báikkálaš kultuvrra, árbevieruid ja luonddu, seammás go dat addá bargosajiid ja sihkkarastá ekonomalaš ahtanuššama. Bargiiddbellodat áigu sihkkarastit ahte mátkeeláhus sámi guovlluin sihke vuhtiiváldá báikkálaš beroštumiid ja kulturárbbi, ja váikkuha ruoná, guhkesáiggi ovdáneapmái.

Prinsihppa:

Mátkeeláhus sámi guovlluin galgá leat ceavzil ja birasseasti, vuodđun dasa galgá leat sámi kultuvra ja árbevierru. Sámi eaiggátvuohta ja báikkálaš searvan galgá leat guovddázis ovddideamis, masa vuodđun lea autenttalašvuohta ja ruoná ovdáneapmi.

Mii áigut ovddidit ángiruššama báikkálaš buktagiin, nu go biepmuin ja luondduvásáhusain, ja mii áigut suodjalit ja viidáset ovddidit sámi kulturvásáhusaid ja árbevieruid. Seammás galgá infrastuktuvra heivehuvvot báikkálaš birasdiliide ja árbevirolaš areálageavaheapmái, nu ahte báikkiolbmuid árbevirolaš eallinvuodđu ii muosehuvvo.

Bargiiddbellodat áigu:

- Sámi guovlluin ovddidit ceavzilis turismma oassin ruoná ovdánanstrategiijas, mas báikkálaš eaiggátvuođa ja mielváikkuheapmi deattuhuvvo.
- Doarjut dakkár turismma ovddideami mii ovddida ja bisuha sámi kultuvrra, maiddá mearrasámi kulturárbbi ja boazodoalu, ja sihkkarastit birasseasti čovdosiid ja ruoná infrastuktuvrra.
- Bargat dan ala ahte eanet márkanfievrridit sámi turismma riikkaidgaskasaččat, dainna eavttuin ahte lea ovddasvástideaddji mátkeeláhus ja eakti kulturvásáhusat. kulturvásáhusat.
- Nannet sámi mátkeeláhusfitnodagaid nu ahte ovddida birassertifiserejuvvon fálddagaid mat ovttahttet luondduvásáhusaid sámi kultuvrrain, ja sihkkarastit ahte fitnodagat ožžot ekonomalaš doarjaga ja rávvagiid guhkitáigge ceavzilvuođa várás.
- Ovddidit sámegeielaid geavaheami mátkeeláhusuorggi márkanfievrrideamis ja gulahallamis, nu ahte sámi kultuvrrat šaddet lunddolaš oassin galledanvásáhusas.
- Ásahit prográmma báikkálaš vuodđoávnas-buvttadeddjiide ja biebmoambassadevrraide geat ovddidit sámi biebmoárbevieruid, mas deattuhuvvo ceavzilvuohta ja báikkálaš gullevašvuohta.
- Fuolahit ahte báikkálaš mátkeeláhusfitnodagat váldojuvvojit mielde stuorát lágidemiid plánemii nugo MM alpiidna lágidemiide Áhkánjárggas 2029:s, ja

čalmmustahttit sámi biebmoárbevieruid ja báikkálaš vuoddoávdnasiid geavaheami.

- Nannet ovttasbarggu gaskal kulturásahusaid ja mátkeealáhusfitnodagaid ovddidan dihtii ođđa buktagiid mat gaskkustit sámi kulturhistorjjá autenttalaš vugiin.
- Láhčit dili dakkár infrastruktuvrii mii váldá vuhtii báikkálaš birasdiliid ja sámi areálageavaheami, seammás go láhčá dorvvolaš ja ceavzilis eavttuid turismii.

Guolásteapmi

Ambišuvdna:

Min vuoigatvuodát mearraresurssaide galget dohkkehuvvot, ja dáid resurssaid hálddašeapmi galgá sihkkarastit ahte riddo- ja vuotnaservodagat sáhttet ceavzit ja ovdánit, bargosajiid ja mearrasámiid árbejuvvon guolástanvuoigatvuodaid vuodul.

Prinsihppa:

Guolásteapmi ja mearradoallu leat vuoddogeaddggit min riddo- ja vuotnaservodagaide. Mearraresurssat gullet searvevuhtii ja galget hálddašuvvot dakkár vugiin ahte lea sihke ekologalaččat ceavzil ja ekonomalaččat vuoiggalaš, vai dat váikkuhit nana ja ceavzilis ássamii miehtá rittu. Prinsihppa ahte "lagasvuohta addá vuoigatvuoda" galgá gustot resursahálddašeamis, mas deattuhuvvo mearrasámiid vuoigatvuohta bivdit mearas, nationála ja internationála šiehtadusaid mielde.

Riddoguolástuslávdegotti árvalus, ja Norgga Olmmošvuoigatvuodaid Instituhta (Norges Institutt for menneskerettigheter (NIM) ja Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raporttat duodaštit ahte lea dárbu sihkkarastit sámi guolástusvuoigatvuodaid. Hálddašeapmi galgá váikkuhit ceavzilis máddodagaide, árbevirolaš bivddu suodjaleapmái, ja ovddidit dakkár bivdovugiid mat addet guhkesáigge ávkki.

Vuonat leat deatalaš šaddanguovllut guliide, ja lea mearrideaddji ahte fatnasat mat leat badjel 15 mehtera eai oaččo lobi bivdit siskkobealde vuotnalinjjáid. Mearraluossabivdu lea sihke deatalaš ealáhus ja oassi min kulturárbbis, ja dan hálddašeamis ferte leat nana birgenláhki. Mearrabiebmoindustriija ferte váikkuhit báikkálaš árvoháhkamii, ja dat servodagat maidda biraslaš hehttehusat čuhcet mearradoalu geažil, galget buhtaduvvot.

Bargiidbellodat áigu:

- Bargat dan ala ahte mearrasámiid vuoigatvuodát mearraguolásteapmái dohkkehuvvojit, Riddoguolástanlávdegotti, NIM ja Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna rávvagiid mielde
- Sirdit stuorát oasi dorskeeavttuin riddofatnasiidda, nu ahte guolásteapmi riddo- ja vuotnaguovlluin vuoruhuvvo.

- Sihkkarastit vuotnalinnjáid ja garrasit giehtaguššat gildosa fatnasiidda mat leat badjel 15 mehtera siskkobealde dáid linnjáid. Eai galgga addojuvvot oppalaš sierralobit.
- Sihkkarastit šárkafatnasiid vuovdinvejolašvuodaid vai sihkkarastá ássama, báikkálaš ealáhusaid ja bargosajiid.
- Nannet konsešuvdnavuogádaga dainna lágiin ahte konsešuvnnaid juohkin sihkkarastá báikkálaš bargosajiid ja báikkálaš lassiváikkuhusaid. Feastonuohttefatnasat main lea vuovdin- ja muohkadangeatnegasvuohta galget čuovvuluvvot, ja jus daid eai ollašuite, de galget earit váldot ruovttoluotta ja sirdojuvvot riddofatnasiidda.
- Bargat dan ala ahte oažžut stuorát máškitvuoda bivdovugiin ja fanasgeavahusas dálá feastonuohttefanas konsešuvnnaid oktavuodas, dainna ulbmiliin ahte sihkkarastit ássama vuonain ja rittuin.
- Rekrutterema dihte eastadit strukturerema vuollel 11 mehter guhkkosaš bivdofatnasiin, ja eastadit bivdoeriid sirdima stuorát fanasjoavkkuide.
- Rievdadit nationála politihka sihkkarastin dihtii rekrutterema guolástusfidnui nuoraid gaskkas mearrasámi guovlluin.
- Bargat dan ala ahte unnimus fatnasat, mat eanemusat gillájit gonagasreappá oalgebivddu geažil eará guolásteamis, galget oažžut eriid almmá vuovdingáibádusaid haga.
- Bisuhit ja nannet mearraluossabivddu ealáhussan ja kulturguoddin.
- Dáistalit ruoššaluosain (gubbeluossa), mii áitá báikkálaš luossanáliid, go álggaha viiddis doaibmajuid maiguin unnida náli dalle juo go lea mearas.
- Bargat dan ala ahte oažžut buhtadusa báikegottiide maidda areálačanastagat ja biraslaš hehttehusat čatnasit mearradoalu geažil, sihkkarastin dihte nana ceavzilis ovdáneami riddoguovlluin.
- Bargat dan ala ahte ealáhusorganisašuvdna Bivdu dohkkehuvvo deatalaš aktevrán sámi guolástusas
- Bivdu lea mielde konsultašuvnnain stáhtain guolástusa guoski áššiin.
- Mii áigut bargat dan ala ahte čađahuvvo sorjjasmeahttun guorahallan Norgga luossahálddašeamis gávnahan dihtii manne mearraluossabivdu lea garrasit gáržžiduvvon, ja manne luossabivdu Deanočázadagas lea bissehuvvon.
- Mii áigut bargat dan ala ahte ovddiduvvo Sturadiggediedáhus luondduluosaid (Atlanta-ábi luosaid) suodjaleami birra
- Bargat dan ala ahte ásahuvvo stáhta ruhtadanfoanda nannen dihtii vejolašvuoda oastit eanet guolleeriid doaibmaguvlui.

Boazodoallu

Ambišuvdna:

Boazodoallu galgá sáhttit ovddidit iežas ealáhusa ja identitehta, maddái dálkkádatrievdamiid ja gáržžidemiid oktavuodas, ja galgá ain leat ceavzilis ja guovddáš oassi sámi kultuvrras ja servodagas. Bargiiddellodat áigu sihkkarastit ahte boazodoalus leat dárbbaslaš rámmaeavttut dustet boahpteáiggi hástalusaid.

Prinsihppa:

Boazodoallu ii leat dušše ealáhus, muhto dat lea sámi kultuvrra, giela ja árbevieruid guoddi. Bargiiddellodat áigu sihkkarastit ahte boazodoallu bissu guovddáš oassin sámi identitehtas, go fuolaha ja viidáset fievrreda dan deatalaš kultur- ja gielalaš árbbi maid boazodoallu ovddasta. Boazodoalu bargovuogit čatnasit čuohtejagiid guhkkosaš árbevieruide mat speadjalastet sámi árvvuid, giela ja eallinvuogi. Danne lea vealtameahttun deatalaš ahte boazodoallu oažžu daid resurssaid mat dárbbasuvvojit bisuhan dihte iežas árbevirolaš eallinvuogi, seammás go dat heivehuvvo ođđaáigásaš servodatdilálašvuodaide.

Mii áigut fuolahit ahte boazodoallu oažžu juridihkalaš ja fágalaš doarjaga, nu ahte sii albma ládje besset oassálastit mearrádusproseassaide ja šiehtadallamiidda. Dát galgá sihkkarastit ahte boazodoallit sáhttet áimmahuššat vuoigatvuodaideaset go leat oktavuodas eiseválddiiguin ja eará aktevrraiguin. Seammás áigut sihkkarastit ahte boazodoallu oažžu stabiila rámmaeavttuid ja ekonomalaš doarjjaortnegiid mat ovddidit guoddevaš doaimma.

Boazodoallu ferte maid suddjejuvvot billisteaddji areálasisabahkkemiid ja boraspire áitagiid vuostá, mat áitet sihke ekonomiija, luonddu ja kultuvrra. Boazodoalu areálaid ollislaš hálddašemiin, boraspirehálddašemiin ja ceavzilis čovdosiiguin mii áigut sihkkarastit ahte sámi kultuvrrat, gielat ja árbevierut ain galget eallit boazodoalu bokte ja sirdojuvvot boahttevaš buolvvaide.

Bargiiddellodat áigu:

- Sihkkarastit eanet diehttevaš doarjjaortnegiid go leat duodaštuvvon guohtunroasut.
- Ráhkadit ollislaš plána guoddevaš arealahálddašeapmái mii vuhtiiváldá dálkkádatrievdamiid, ja identifiseret molssaevttolaš guohtunguovlluid boazodollui.
- Eambbo bivdit ja báhčit boraspiriid boazodoalloguovlluin suodjalan dihte guohtunguovlluid ja sihkkarastin dihte ellidčálggu.
- Bargat dan ala ahte boazodoalloláhka ollislaččat odasmahttojuvvo nannen dihte ealáhusa vuoigatvuodaid ja rámmaeavttuid.

- Ásahit nationála boazodoalloguovddáša mii addá orohagaide dárbbaslaš rávvagiid ja gelbbolašvuodadoarjaga
- Ásahit ođđa, beaktileabbo hálddašanorgána boazodollui mii sáhtta boahit Stáhtahálddašeaddji sadjai ja buorebut fuolahit vuosttaldaninstituhta.
- Fuolahit doarvái ekonomalaš ja olmmošlaš resurssaid dustet hástalusaid areálasisabahkkemiid ja huksemiid oktavuodas.
- Geahpedit boraspirenáli vai sihkkarastá birgenvejolaš boazodoalu man vuodđun lea gánnáhahtti biergobuvttadeapmi.
- Nannet bohccobierggu vuostáiváldima ja náláštuhttima dainna lágiin ahte sihkkarastit eanet nana aktevrraid dán suorggis.
- Bargat dan ala ahte boazodoalu riektesihkarvuohta nannejuvvo almmolaš hálddašeamis, nu ahte ealáhusa beroštumit fuolahuvvojit buot dásiin.
- Eambo ángiruššat DBS-doaibmabijuiguin unnidan dihte vahátvára boazodolliid gaskkas, ja deattuhit sihkarvuođa beaivválaš bargguin.
- Sihkkarastit einnosteaddji ekonomalaš rámmaeavttuid boazodollui main leat bistevas dáhtonat doarjagiid ja buhtadusaid máksimii.

Juoga man ovddas eallit

Giella

Ambišuvdna:

Bargiidbellodat háliida ahte sámegielaide galgá leat seamma lunddolaš válljet go dárogiela juohke sajis servodateallimis. Sámegiela galget leat olámuttus buohkaide geat háliidit daid oahppat. Sámi bearrašiin galget leat buoremus eavttut nannet ja viidásetfievrredit giela, kultuvrra ja árbevieruid ruovttus.

Prinsihppa:

Sámegiela leat vuodđun sámi kultuvrii ja identitehtii. Bargiidbellodat áigu bargat dan ala ahte buot sápmelaččain, beroškeahhtá duogážis ja ássanbáikkis, galget leat seamma vejolašvuodat oahppat ja geavahit sámegiela árgabeaivvis. Mii oaivvildit ahte buohkat Norggas geat háliidit oahppat sámegiela, berrejit oažžut dan vejolašvuoda. Dát nannešii sámegielaide stáhtusa ja ovddidivččii máhtu sápmelaččaid ja sámi kultuvrra birra servodagas.

Mii áigut bargat dan ovdii ahte sámi gielat šaddet lunddolaš oassin oahpahusas, almmolaš bálvalusaid fállamis ja sosiála eallimis. Sápmelaččain berre leat vejolašvuohta geavahit sámegiela buot oktavuodain, erenoamážit go leat oktavuodas almmolašvuodain, beroškeahhtá gos sii leat riikkas.

Sámegielaide ferte seailluhit ja viidásetfievrridit boahttevaš buolvvaide. Jus dan galgat joksat, de fertejit skuvlaeaiggádat eambbo geatnegahttot bargat addimis buot vuoddoahpahusa ohppiide máhtu sápmelaččaid ja sámegielaide birra.

“Sámegiella buohkaide” duohtandahkama bokte háliidit mii hukset servodaga mii atná árvvus girjáivuoda, ja gos sámegiela ja sámi kultuvrrat liđđot ja šaddet illun sihke dálá ja boahttevaš buolvvaide. Mii jáhkkit ahte sámegielaide eanet geavaheapmi ja oidnosii buktin dagaha ahte mii buorebut áddet ja árvvusatnit sámi kultuvrraid servodagas.

Bargiidbellodat áigu:

- Dahkat lunddolažžan válljet sámegielaide buot servodateallima surggiin, ja ahte dat leat olámuttus buohkaide geat háliidit daid oahppat, beroškeahttá ássanbáikkis ja duogážis.
- Nannet sámi giellaoahpahusa dainna lágiin ahte sihkkarastit skuvllaide ja oahpahusprográmmaide ruhtadeami, oahpponeavvuid ja eará dárbbášlaš resurssaid, maiddá fálaldagaid ohppiide geat eai leat sápmelaččat.
- Fállat eanet fidnooahppisajiid main sámegiella lea bargogiellan.
- Nannet barggu seailluhit ja ovdánahttit sámi terminologijja sihkkarastin dihte ahte doahpagat geavahuvvojit árbevirolaš definišuvnnaid ja áddejumiid mielde.
- Nannet mánáid ja nuoraid identitehta ja giellaovdáneami dainna lágiin ahte ásaha giellaarenaid ja sosiála deaivvadanbáikkiid, maid bokte lea buolvalonohallan boarráset ja nuorat buolvvaid gaskkas, beroškeahttá gielladásis.
- Vuoruhit digitála reaidduid ja giellateknologijja, nu go áppaid, jorgalanbálvalusaid ja sosiála mediaid, vai šaddá álkit oahppat ja geavahit sámegiela.
- Jorgalahttit eanet populárákultuvrra sámegielaide ja nannet sámi mediafálaldaga, erenoamážit sámi veahádatgielaide.
- Láhkanannet ja láhčit dili gulahallat ja geavahit sámegielaide go lea oktavuodas almmolaš bálvalusaiguin ja etáhtaiguin miehtá riikka.
- Lasihit sámegielaide oinnolašvuoda almmolaš bálvalusain guovttegielat galbemiin, eanet diehtajuohkimiin ja gulahallamiin sámegillii ja eanet sámegiela bargiiguin.
- Nannet giellaguovddážiid suohkaniin vai sámi giella ja kultuvra šaddá eambbo oidnosii ja olámuttos sihke sámi ja ii-sámi álbmogii.

Kultuvra

Ambišuvdna:

Sámi kultuvra galgá leat searvvaheaddji ja olámuttos buohkaide. Dat galgá leat oinnolaš ja integrerejuvvon oassin servodagas, mii nanne sámi identitehta ja mii viidásetfievrrida min gielaide, árbevieruid ja servodateallima.

Prinsihppa:

Sámi kultuvra lea sámi servodaga váibmu ja min identitehta geađgejuolgi.

Bargiiddbellodat háliida nannet sámi identitehta go sihkkarastá ahte sámi kultuvra lea olámuttos ja searvvaheaddji buohkaide Norggas, ja buohkaide galget fálojuvvot sámi deaivvadanbáikkiit beroškeahhtá gos riikkas sii ássat. Dál lea áigi loktet sámi kultuvrra našuvnnalaččat, ja Bargiiddbellodat galgá leat njunnošis das.

Mii háliidit ealli sámi kultureallima mii gaskkusta girjás dáidda- ja ovdanbuktinvugiid, ja mas lea nana sajádat sisriikkalaččat ja riikkaidgaskasaččat. Vai dan jovssašii, de mii áigut nannet sámi sisdoalu skuvllain, museain, girjerájuin ja eará almmolaš kulturarenain. Mii háliidit earenoamážit eanet sámi deaivvadanbáikkiid ja kulturfálaldagaid báikkiin gos sámevuolta ii leat nu oidnosis odne.

Sámi kultuvrras fertejit leat buorit rámmaeavttut ja ovdánanvejolašvuodát, ja sis geat barget kultuvrrain ja falástallamiin ferte leat duođalaš ja ávddalaš bargoeallin. Mii áigut ásahit eanet sámi kulturásahusaid ja festiválaid, ja doarjut daid resurssaiguin ja ovddidit ja gaskkustit sámi kultuvrra viidát olbmui. Mii áigut fállat oahpaheami ja oahpahusa eanebuidda ja nannet doarjjaortnegiid ovddideapmái, buvttadeapmái, almmuheapmái ja lágidemiide.

Bargiiddbellodat áigu:

- Fállat sámi deaivvadanbáikkiid buohkaide, beroškeahhtá gos riikkas orrot.
- Ahte sámi bearrašat ožžot vejolašvuoda oassálastit árbevirolaš sámi doaimmaide vuodđoealáhusain, luonddugeavaheamis, duojsis ja biebmoráhkadeamis vai sin oktavuolta kultuvrii nannejuvvo.
- Sihkkarastit árvvolaš ja albma bargoeallima sámi kultuvrii ja falástallamii.
- Nannet sámi filmmaid, musihka, teáhtera, girjjálašvuoda ja festiválaid áŋgiruššama dan láhkai ahte lasihit doarjjaortnegiid buvttadeapmái, almmuheapmái ja lágidemiide.
- Áŋgiruššat oazžumis eanet digítála gelbbolašvuoda sámi kultursuorgái.
- Ásahit eanet sámi kulturásahusaid ja festiválaid, ja doarjut daid resurssaiguin ovddidit ja gaskkustit sámi kultuvrra viidát olbmui.
- Nannet sámi sisdoalu skuvllain, museain, girjerádjosiin ja eará almmolaš kulturarenain, ja fállat eanet sámi kulturfálaldagaid skuvlaastoáiggeortnegis, kulturskuvllas, Kultuvrralaš skuvlalávkkas, ja Kultuvrralaš vázzinsoappis.
- Bargat sámi mánáidteáhtera ovddas Deanus mas leat čanastagat Beaivváži, ja dán modealla vuodul ráhkadit eanet fálaldagaid muđui riikkas.
- Ovddidit sámi musihka ja juoigama sajádaga našuvnnalaččat ja riikkaidgaskasaččat.
- Addit eambbogiidda vejolašvuoda oahpahallat luodii ja eará sámi musihka.
- Doarjut eanet árbevirolaš luhteálbumiid almmuhemiid.
- Dahkat arkiivvaid boares luhteáiddemiiguin eanet olámuddui boahpteáigái.

- Ásahit Luohteguovddáža, nationála guovddáža luhtái, mii galgá deaivvadanbáikin luoddi dutkamii, oahpahussii ja viidáseappot fievrrideapmái, daningo dat lea guovddáš oassin sámi kultuvrras.
- Bisuhit ja viidáseappot ovddidit duoji - sámi giehtaduoji - ja bargat dan ala ahte dat oažžu nannoseabbo saji nationála ja riikkaidgaskasaš kultursuorggis.
- Sihkkarastit oahppofálaldagaid ja doarjjaortnegiid duojáriidda.
- Oažžut fas doibmii duodjeealáhusa válđošiehtadusa Sámedikkis.
- Nannet duodjeinstituhta julev- ja lullisámi guovlluin.
- Dohkkehit, duodaštit ja áimmahuššat sámi báikenamaid, bassi váriid ja eará sámi kulturmuittuid.
- Realiseret odđa visttiid Sámiid Vuorká-Dávviiridda Kárášjogas ja Saviomuseii Várjjagis.
- Odastit gilimusea Guovdageainnus kulturhistorjjálaš musean gosa Áillohaš-guovddáš nai biddjo.
- Sihkkarastit buriid rámmaeavttuid Mearrasiidii mearrasámi kultuvrra gealboguovddážin, nu ahte guovddáš sáhtá ain sealluhit, gaskkustit ja ovddidit mearrasámi kultuvrra, árbevieruid ja giela Sámis.
- Bargat Našunála luossaguovddáža ovddas Deanus mii lea seamma visttis go Deanu musea.
- Nannet mánáid- ja nuoraidbarggu Sámemeašttirgilvvuid (SM) oktavuodas oažžun dihte oktavuoda, searvevuoda ja rekrutterema boahtteáigái.
- Fuolahit ahte Sámedikki falástallanšiehtadus galgá movttiidahttit mánáid ja nuoraid joatkit falástallamiin go šaddet rávisolmmožin, ja váldit mielde mánggalágan ahkejoavkkuid vai rávisolbmuid lohku lassána.

Orrunmokta ja loaktin

Ambišuvdna:

Sápmi galgá leat geasuheaddji ja gelddolaš báiki gos sámi gielat, kultuvrrat ja árbevierut bissot ealasin, gos sáhtá bajásšaddat ja oaidnit boahtteáiggi. Dorvvolaš báikegottiid, mánggabealat vejolašvuodaid ja nana searvevuoda bokte mii áigut ovddidit orrunmovtta, loaktima ja ángiruššama sámi guovlluin.

Prinsihppa:

Sápmi galgá leat báiki gos háliida orrut, bargat ja eallit. Vuosttaldit eretfárrema ja sihkkarastit ahte sámi báikegottit geasuhit bearrašiid, nuoraid, rávesolbmuid ja boarrásiid buot agiin, de fertet mii ángiruššama bidjat rekrutteremii ja báikegoddeovddideapmái. Seammás lea deatalaš ahte sámi álbmogis gávpogiin leat deaivvadanbáikkid ja vejolašvuodta doalahit iežaset sámi kultuvrra.

Mii fertet earenoamážit vuoruhit ásaheame geasuheaddji báikegottiid nuoraide geat galget ásaiduvvat bargguin ja bearrašiin. Nuorat eai leat dušše boahhteáigi, muhto maiddá ealljun dálá Sápmi ovddideames. Dál go ollu nuorat vulget stuorát gávpogiidda lullin oažžun dihte oahpu ja karriearavejolašvuodaid, de lea mearrideaddjin boaittobeale guovlluide ja gávpogiidda davvin nannet báikkálaš fálaldagaid ja vejolašvuodaid.

Vai sámi nuorat, rávesolbmot ja smávvamánáid váhnemat galget válljet fárret Sápmái dahje bissut Sámis, de fertet mii lámčit dili sin persovnnalaš ja fidnomáhtolaš ovdáneapmái. Mii fertet ordnet olámuddui buriid čálgobálvalusaid ja geasuheaddji oahpuid, bargosajiid ja ásodagaid, ja mii fertet ráhkadit sosiála ja kultuvrralaš arenaid gos sii sáhttet dovdat gullevašvuoda, áimmahuššat iežaset sámi ruohttasiid ja ovdánahttit iežaset báikegottiid.

Bearaš lea vuodđogeaddgi mánáid bajásšaddamis ja oahppamis, ja sámi mánáide lea bearaš earenoamáš dehálaš sámi giela, kultuvrra ja árbevieruid seailuheamis ja viidásetfievrrideamis. Odđáigásaš servodagas, gos olgguldas váikkuheapmi lea garas, fertet mii sihkkarastit ahte bearrašat ožžot dan doarjaga maid dárbbasit vai nannejit sin rolla kultur- ja giellaguoddin.

Mii áigut bargat doaibmabijuid ovddas mat nannejit bearraša vejolašvuoda joatkit sámevuodain ruovttus, sihke ekonomalaš doarjaga, kultuvrralaš arenaid ja vejolašvuoda bokte oažžut sámegieloahpahusa. Mii háliidit lámčit dili nu ahte sihke mánát ja váhnemat ožžot buriid vejolašvuodaid áimmahuššat ja ovddidit sámi gielaide ja identitehta árgabeaivvis.

Min boarrásat leat deatalaš resurssat giela, kultuvrra, árbevirolaš máhtu ja eallinvuogi viidáset fievrrideamis, ja mii áigut geavahit min boarrásiid máhtolašvuoda go hábmet dan servodaga maid háliidit. Mii áigut ovddidit ahkeustitlaš servodagaid mat leat heivehuvvon sámi árbevieruide, nu ahte min boarrásat maid ožžot buori boarisvuoda mas sámi kultuvra lea oassin.

Bargiidbellodat áigu:

- Álkidahttit viessohuksema doarjjaortnegiid nannemiin ja lámčit dili nuorra sámi rávisolbmuide ja mánáidbearrašiidda nu ahte ožžot ráđi ásaiduvvat iežaset boaittobeale guovlluide.
- Ráhkadit buriid kultur- ja astoáiggefálaldagaid, nugo valáštallanrusttegiid, kulturviesuid, olgunastinguovlluid ja eará kultur- ja sosiála deaivvadanbáikkiid.
- Ovddidit sámi festiválaid, kulturdoaluid ja čoahkkananbáikkiid vai beassá čevllohallat sámi kultuvrrain ja gielain.
- Sihkkarastit buori infrastruktuurra eallima ja orruma várás, nugo hukset govdafierpmádaga, buoret geainnuid ja kollektiivafievrrideami.
- Nannet ja ovddidit buriid čálgofálaldagaid sámi álbmogii, mas earenoamážit deattuha beasatlašvuoda ja giella- ja kulturheivehuvvon bálvalusaid.

- Veahkehit bearrašiid máhcahit ja bisuhit sámegielaid ja sámi kultuvrraid ruovttus, nugo ovdamearkka dihte digitála resurssaid, giellaáppaid, bearaškurssaid ja kultuvrralaš doaimmaid ovddidemiid bokte.
- Ráhkadit sosiála deaivvadanbáikkiid buolvalonohallamii, gos sámi árbevirolaš máhttu sáhtta sirdojuvvot boarráset buolvvas nuorat buolvvaide.
- Ovddidit ahkeustitlaš servodagaid mat leat heivehuvvon sámi árbevieruide, nu ahte min boarrásat ožžot buori boarisvuoda mas sámi kultuvra lea oassin.

Máilbmi mas eallit

Dálkkádat ja luondu

Ambišuvdna:

Sápmi, gos lea dásseidis dálkkádat ja ráinnas luondu. Guoddevaš ja ollistaš hálddašeapmi areálain ja luondduriggodagain mii suodjala ja doahttala dálkkádaga, luonddu ja álgoálbmogiid vuoigatvuodaid, seammás go mii ovddidit ja ráhkadit einnostahttivuoda sámi ealáhusaide ja báikegottiide.

Prinsihpat:

Bargiiddellodat háliida hukset dakkár boahtteáiggi servodaga mas lea dásseidis dálkkádat ja ráinnas luondu. Dálkkádatrievdamat ja areáladuohtadeamit leat stuora áittan luondduvaljjivuhtii ja sámi kultuvrii. Sápmi gillá earenoamáš garrasit dálkkádatrievdamiid geažil ja areálagáržžideamit leat juo dagahan ollu váikkuhusaid. Dárbbasuvvojit nana doaibmabijut suodjalit luondduguovlluid gos eai leat sisabahkkemat, šládjaeatnatvuoda ja sámi ealáhusaid ceavzilvuoda.

Doaibmabijut dálkkádatrievdamiid ektui fertejit heivehuvvot sámi servodaga dárbbuide ja árvvuide. Bargiiddellodat oaivvilda ahte Sámediggi ferte bidjat eavttuid ja leat njunnošis láidestit riev dama dálkkádatneutrála servodahkii. Mii áigut ásahit dálkkádatbearráigeahččanguovddáža ja ovddidit strategijja dálkkádatdoaibmabijuide ja molssaektosaš energijagálduide mii ovttahttet ođđaáigásaš teknologijja ja dutkama sámi máhtuin ja luondduipmárdusain.

Infrastruktuvrra huksen lea dehálaš, muhto buot eana- ja mearraareálaid hálddašeapmi Sámis ferte čađahuvvot hui várrogasat ja álbmotrievtti mielde. Lea mearrideaddji deatalaš ahte mii eat dušše sihkkarastte ekonomalaš ovdáneami, muhto maiddái gáhttet deatalaš luondduresurssaid ja viidásetfievrredit kulturguoddi sámi ealáhusaid ja árbevieruid boahttevaš buolvvaide. Mii fertet fuolahit ahte lea dássedeaddu gaskal suodjaleami ja ovdáneami.

Mii áigut váldit atnui areálaneutrála, ollislaččabut ja ceavzilis areálahálddašeami. Go sihkkarastit čavgadet rámmaid ja ovddidit sámi árbedieđuid ja luondduáddejumi

geavaheami areálahálddašeamis, de mii buorebut sáhttit láhčit dilálašvuodaid ulbmillaččabut konsultašuvdnaproseassaide, eastadit riidduid ja vuhtiiváldit álgoálbmogiid vuoigatvuodaid.

Mii áigut ráhkadit areálabagadusa ja ásahit stáhtalaš ja kommersiála bealátkeahtes oaivadanguovddáža mii galgá veahkehit vuoigatvuodalaččaid, huksejeddjiid ja eiseválddiid areálaáššiin mat gusket sámi beroštumiide. Areáladuohtadeamit mat árvvoštallojuvvojit, fertejit vuos čielggaduvvot ja plánejuvvot lagas gulahallamis sámiiguin ja eará vuoigatvuodalaččaiguin. Ovdagihtii addojuvvon lobi ferte garvit, ja álgoálbmotvuoigatvuodat fertejit čielggaduvvot ovdalgo huksehusbarggut álggahuvvojit.

Bargiiddellodat áigu:

- Ráhkadit strategiija dálkkádatdoaibmabijuide ja molssaevttolaš energiijagálduid sirdašupmái masa vuodđun lea sámi máhttu ja luondduipmárdus.
- Guorahallat vejolašvuodaid rievddadeaddji áhpebiekkaide molssaeaktun bieggafápmui nannámis, seammás go mii vuhtiiváldit guolástusa ja mearraekovuogádagaid.
- Beavttálmahttit dáláš čáhcefápmorusttegiid dainna lágiin ahte geahpedit dárbbu ođđa fápmobuvttadeapmái, ja nu eastadit ain eanet areálariidduid.
- Ásahit riikkaidgaskasaš dálkkádatgozihanguovddáža Várjjagii.
- Ásahit areálaneutrála hálddašeami ja divodit eanan- ja mearra areálaid maid olmmošlaš duohtadeamit leat bilidan ja dainna lágiin máhcahit fas lunddolaš ekovuogádagaid ja árbevirolaš ávkkástallanguovlluid.
- Ovddidit sámi árbedieđuid ja luondduáddejumi geavaheami areálahálddašeamis, sihkkarastit čavgadet rámmaid ja ahte álbmotriekti čuvvojuvvo buot areálasisabahkkemiin sámi guovlluin.
- Ráhkadit areálabagadusa mii doahttala álgoálbmogiid vuoigatvuodaid ja ásaha čielga konsultašuvdnaortnegiid areálaplánemiid oktavuodas.
- Ásahit stáhtalaš ja kommersiála sorjjasmeahttun oaivadanguovddáža mii veahkeha vuoigatvuodalaččaid, huksejeddjiid ja eiseválddiid čadahit ulbmillaš konsultašuvnnaid, eastadit riidduid ja áimmahuššat álgoálbmogiid vuoigatvuodaid.
- Gáibidit ahte ruvkket, bieggafápmu ja eará areálasisabahkkemat mat árvvoštallojuvvojit, álggos čielggaduvvojit ja plánejuvvojit árrat ja lagaš gulahallamis sámi ja eará báikkálaš ealáhusdoaimmaheddjiiguin ja vuoigatvuodalaččaiguin.
- Garvit njulgekeahtes vahágiid lundui, ealáhusaide ja kultuvrii dan láhkai ahte ii geavahuvvo ovdagihtii addojuvvon lohpi, ja vuordit dasságo álgoálbmogiid vuoigatvuodaid ráhkadanbarggut čielggaduvvojit rievttálaččat.
- Vuoruhit guhkesáiggi ceavzilvuoda, vuhtiiváldit sámi ealáhusaid ja sealluhit šládjagirjáivuoda ja duohtatkeahtes luonddu go galgá dahkat areálagáržžideami mearrádusaid.

- Suodjalit boazodoalu, guolásteami, eanadoalu ja meahcásteami odđa areálariidduid vuostá ja sihkkarastit ovtaseallima eará beroštusaiguin.
- Fuolahit ahte mearravuđot guollebiebman ii áitte árbevirolaš resursaávkástallama mearragáttiin, ja bargat dan ala ahte birasváikkuhusat regulerejuvvojit garraseappot.

Riikkaidgaskasaččat

Ambišuvdna:

Buot álgoálbmogiin ja minoritehtain galgá leat friddjavuohta eallit oadjebas eallima, ja doaimmahit iežaset kultuvrraid ja gielaid, eaige stáhtarájit galgga hehttet dan. Mii háliidit nannet máilmmi álgoálbmogiid posiitiiva servodatovdáneami, nu ahte sii besset mearridit iežaset eallima ja searvevuoda badjel.

Prinsihppa:

Bargiidbellodat lea geatnegahtton bealuštit álgoálbmot- ja minoritehtaid vuoigatvuodaid, ja háliida ahte Norga galgá leat njunnošis dán barggus. Mii háliidit sihkkarastit ahte álgoálbmogiid árbevierut, gielat ja kultuvrrat seaillohuvvojit, ovddiduvvojit natiionalaččat ja riikkaidgaskasaččat, vai dat sáhttet birget ja ovdánit go deaivvadit odđaággi hástalusaiguin.

Mii oaivvildit ahte álgoálbmogiin ferte leat aktiiva rolla mearridanproseassain mat váikkuhit sin eallimii ja kultuvrii. Ovttasbargu eamiálbmogiid gaskkas, erenoamážit gaskal Sámedikkiid Norggas, Suomas ja Ruotas, lea mearrideaddjin dasa ahte hukset nana fierpmádagaid ja nannet oktasaš beroštumiid.

Mii áigut bargat dan ala ahte ásaheuvvojit riikkaidgaskasaš álgagat mat addet dorvvu eamiálbmotaktivisttaide geat leat oaguhuvvon sin kultuvrra ja barggu dihte. Dát lea dehálaš oassi min geatnegasvuodas olmmošvuoigatvuodaid ja solidaritehta ektui. Mii áigut maiddáid vuoruhit ahte várrejuvvojit ruđat daid álgoálbmotguovlluid divodemiide maid nuoskkideapmi lea vaháguhtán, ja vuoruhit doaibmabijuid mat čuvvot ON atomavearjjuid gielddusšiehtadusa (TPNW).

Bargiidbellodat áigu:

- Nannet ovttasbarggu gaskal sámedikkiid ja ásahe fástá delegašuvnna Davviriikkalaš Ráđđái.
- Čatnasit oasseaiggádin dahje ovttasbargoguoibmin Davvi- Norgga Eurohpákontuvrii.
- Nannet barggu ođasmahttit riikkaidgaskasaš álgoálbmotbarggu strategijaid erenoamážit nuoraid, luonddu ja birra vuhtiiváldima dáfus.
- Nannet Sámi Parlamentáralaš Ráđi sajádaga ja bargoeavttuid.
- Bargat dan ala vai lagasguovlluid álgoálbmotaktivistat oččošedje asyla.

- Várret ruđaid daid álgoálbmotguovlluid divodemiide maid nuoskkideapmi lea vaháguhttan, ja vuoruhit doaibmabijuid mat čuvvot ON atomavearjjuid gielddusšiehtadusa (TPNW).